

МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ПРАКТИКА ПО ВЪТРЕШЕН ОДИТ (СТАНДАРТИТЕ)

Въведение към Стандартите

Ангажиментите по вътрешен одит се извършват в рамките на разнообразни правни и културни условия; за организации с различни цели, големина, сложност и структура; от лица вътре в организацията или извън нея. Докато тези различия могат да повлияят на практиката по вътрешен одит във всеки един случай, спазването на *Международните стандарти за професионалната практика по вътрешен одит* на The IIA (*Стандартите*) е основна предпоставка за изпълнението на отговорностите на вътрешните одитори и на дейността по вътрешен одит като цяло.

Целта на *Стандартите* е:

1. да подпомагат спазването на задължителните елементи на Международните професионални практики по вътрешен одит;
2. да осигурят рамка за извършване и насърчаване на широк кръг от дейности по вътрешен одит, които да добавят стойност за организацията;
3. да създадат основа за оценяване на работата на вътрешния одит;
4. да насърчават усъвършенстването на процесите и дейностите в организацията.

Стандартите представляват набор от задължителни изисквания, основават се на принципи и съдържат.

- Основните изисквания за професионалната практика по вътрешен одит и за оценяването на ефективността на неговото осъществяване, които са международно приложими на ниво организация и отделен одитор.
- Тълкувания, които изясняват термините или концепциите в *Стандартите*.

Стандартите и Етичният кодекс обхващат всички задължителни елементи на Международните професионални практики по вътрешен одит; следователно, чрез съответствието с Етичния кодекс и *Стандартите* се демонстрира спазването на всички задължителни елементи на Международните професионални практики по вътрешен одит.

Стандартите използват някои специфични термини които са включени в Речник на термините. За правилното разбиране и прилагане на Стандартите е необходимо да се вземе предвид специфичното значение на термините от Речника. Нещо повече, *Стандартите* използват думата “задължително” (must), за да се изрази безусловно изискване и думата “трябва” (should), когато се очаква спазване на изискванията, освен ако професионалната преценка и обстоятелствата оправдават отклонение.

Стандартите включват две основни категории: Присъщи за дейността стандарти и Стандарти за изпълнение на работата. Присъщите за дейността стандарти разглеждат характеристиките, които притежават организациите и лицата, извършващи вътрешен одит. Стандартите за изпълнение на работата описват естеството на вътрешния одит и посочват критерии, на базата на които може да се оцени качеството на предоставяните услуги. Присъщите за дейността стандарти и Стандартите за изпълнение на работата се прилагат при всички услуги по вътрешен одит.

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

Уточняващите стандарти доразвиват Присъщите за дейността стандарти и Стандартите за изпълнение на работата като определят изисквания, приложими при услугите за даване на увереност (А) или при консултиране (С).

Услугите за даване на увереност изискват обективна оценка на доказателства от страна на вътрешния одитор, с цел да се предоставят мнения или изводи относно организационна единица, дейност, функция, процес, система или други обекти на одита. Естеството и обхватът на ангажимента за даване на увереност се определят от вътрешния одитор. Обикновено в ангажиментите за даване на увереност участват три страни: (1) лицето (или групата от лица), пряко свързано с организационната единица, дейността, функцията, процеса, системата или друг обект на одита - собственикът на процеса; (2) лицето (или групата от лица), което извършва оценката - вътрешният одитор; и (3) лицето (или групата от лица), което използва направената оценка - потребителят.

Консултантските услуги по същността си представляват предоставяне на съвети и се извършват обикновено по изрично искане на клиента. Естеството и обхватът на консултантските ангажименти се определят по споразумение с клиента. В консултантските ангажименти обикновено участват две страни: (1) лицето (или групата от лица), което предоставя съвета - вътрешният одитор; и (2) лицето (или групата от лица), което търси и получава този съвет - клиентът. При предоставянето на консултантски услуги вътрешният одитор задължително трябва да запази своята обективност и да не поема управленски отговорности.

Стандартите се прилагат както от всеки вътрешен одитор, така и от дейността по вътрешен одит като цяло. Всички вътрешни одитори са отговорни за спазването на *Стандартите*, свързани с индивидуалната обективност, компетентност, професионална грижа и на *Стандартите*, свързани с тяхната професионална дейност. Всеки ръководител на вътрешен одит е също отговорен за цялостното спазване на *Стандартите* от страна на дейността по вътрешен одит.

Ако закон или друг нормативен акт не позволява на вътрешните одитори да спазват част от *Стандартите*, те трябва да спазват всички останали части на *Стандартите*, като направят съответното оповестяване.

Ако *Стандартите* се използват заедно с изисквания, издадени от други организации, докладите на вътрешния одит могат да посочат, също така, прилагането на тези изисквания, ако е уместно. В този случай, ако дейността по вътрешен одит обявява, че спазва *Стандартите* и съществува противоречие между *Стандартите* и другите изисквания, то вътрешните одитори и дейността по вътрешен одит трябва да задължително да спазват *Стандартите* и могат да прилагат другите изисквания, ако те са по-рестриктивни.

Прегледът и развитието на *Стандартите* е непрекъснат процес. Съветът по стандартите за вътрешен одит провежда разширени консултации и дискусии преди тяхното издаване. Това включва публикуване на проект за публично обсъждане и предоставяне на коментари. Всички проекти за обсъждане се публикуват на Интернет страницата на Института на вътрешните одитори и се разпращат до филиалите на Института.

Предложения и коментари за *Стандартите* могат да се изпращат на адрес:

The Institute of Internal Auditors
Standards and Guidance
247 Maitland Avenue, Altamonte Springs, FL 32701-4201, USA

E-mail: guidance@theiia.org Web: <http://www.theiia.org>

МЕЖДУНАРОДНИ СТАНДАРТИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНАТА ПРАКТИКА ПО ВЪТРЕШЕН ОДИТ (СТАНДАРТИТЕ)

Присъщи за дейността стандарти

1000 - Цел, правомощия и отговорности

Целта, правомощията и отговорностите на вътрешния одит задължително трябва да бъдат официално дефинирани в Статут на вътрешния одит, разработен в съответствие с Мисията на вътрешния одит и задължителните елементи на Международните професионални практики по вътрешен одит (Основните принципи на професионалната практика по вътрешен одит, Етичния кодекс, *Стандартите* и Дефиницията на вътрешния одит). Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да преглежда периодично Статута на вътрешния одит и да го представи на висшето ръководство и Съвета за одобрение.

Тълкувание:

Статутът на вътрешния одит е официален документ, който определя неговите цел, правомощия и отговорности. Статутът определя позицията на вътрешния одит в рамките на организацията, включително естеството на функционалното докладване на ръководителя на вътрешния одит пред Съвета; регламентира достъпа до документация, персонал и имущество, необходим за изпълнението на ангажиментите; и дефинира обхвата на вътрешния одит. Окончателното одобрение на Статута на вътрешния одит е в правомощията на Съвета.

1000.A1 - Естеството на услугите за даване на увереност, предоставяни на организацията, задължително трябва да се дефинира в Статута на вътрешния одит. В случай, че такива услуги се предоставят на лица извън организацията, естеството на тези услуги също е задължително да се дефинира в Статута на вътрешния одит.

1000.C1 - Естеството на консултантските услуги задължително трябва да се дефинира в Статута на вътрешния одит.

1010 - Отразяване на задължителните указания в Статута на вътрешния одит

Императивният характер на Основните принципи на професионалната практика по вътрешен одит, Етичния кодекс, *Стандартите* и Дефиницията на вътрешния одит задължително се отразява в Статута на вътрешния одит. Ръководителят на вътрешния одит трябва да обсъди Мисията на вътрешния одит и задължителните елементи на Международните професионални практики по вътрешен одит с висшето ръководство и Съвета.

1100 - Независимост и обективност

Вътрешният одит задължително трябва да бъде независим, а вътрешните одитори да бъдат обективни при изпълнение на своята работа.

Тълкувание:

Независимостта представлява липса на обстоятелства, които да заплашват способността на вътрешния одит да изпълнява функциите на вътрешния одит по непредубеден начин. За да постигне необходимата степен на независимост и да изпълнява ефективно функциите на вътрешния одит, ръководителят на вътрешния одит има пряк и неограничен достъп до висшето ръководство и Съвета. Това може да се постигне чрез двойна линия на докладване. Мерки срещу заплахите за независимостта трябва да бъдат предприети на всички нива - отделен одитор, ангажимент, функция, организация.

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

Обективността е безпристрастно отношение, което позволява на вътрешните одитори да изпълняват ангажиментите си така, че те искрено да вярват в резултата от своята работа, както и в това, че не са направени компромиси с нейното качество. Обективността изисква вътрешните одитори да не подчиняват своята преценка по одиторски въпроси на чужда преценка. Мерки срещу заплахите за обективността трябва да бъдат предприети на всички нива - отделен одитор, ангажимент, функция, организация.

1110 - Организационна независимост

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да докладва на такова ниво в организацията, което да позволява на вътрешния одит да изпълнява своите отговорности. Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да заяви пред Съвета, поне веднъж годишно, организационната независимост на вътрешния одит.

Тълкувание:

Организационната независимост е ефективно постигната, когато ръководителят на вътрешния одит докладва функционално на Съвета. Като примери за такова функционално докладване биха могли да се посочат:

- *утвърждаването на Статута на вътрешния одит от Съвета;*
- *утвърждаването на рисково-базирания план на вътрешния одит от Съвета;*
- *утвърждаването от Съвета на бюджета за вътрешен одит и плана за ресурсно осигуряване;*
- *изпращането на доклади от ръководителя на вътрешния одит до Съвета относно изпълнението на плана на вътрешния одит и други въпроси;*
- *одобряването от Съвета на решението за назначаване и освобождаване от длъжност на ръководителя на вътрешния одит;*
- *одобряването от Съвета на възнаграждението на Ръководителя на вътрешния одит; и*
- *отправяне на подходящи запитвания от Съвета към ръководството и ръководителя на вътрешния одит, за да се установи дали съществуват неоправдани ограничения на обхвата или ресурсите.*

1110.A1 - Не трябва да се допуска намеса при определяне на обхвата на вътрешния одит, изпълнението на одиторската работа и представянето на резултатите. Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да уведоми Съвета при такава намеса и да обсъди последствията от нея.

1111 – Пряко взаимодействие със Съвета

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да комуникира и взаимодейства пряко със Съвета.

1112 – Роля на Ръководителя на вътрешния одит извън дейността по вътрешния одит

Когато Ръководителят на вътрешния одит изпълнява или очаква да поеме задължения и/или роли извън дейността по вътрешен одит, трябва задължително да се предприемат мерки за ограничаване на накърняването на неговата независимост или обективност.

Тълкувание:

От Ръководителя на вътрешния одит може да бъде поискано да поеме допълнителни роли и отговорности извън дейността по вътрешен одит. Те могат да са свързани с дейността по управление на риска или с постигането на съответствие. Тези роли и отговорности могат да накърнят, или да създадат представа за накърняване на

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

организационната независимост на дейността по вътрешен одит или индивидуалната обективност на вътрешния одитор. Предпазните мерки включват надзор на това потенциално накърняване, предимно от страна на Съвета, и могат да се изразяват в периодична оценка на линиите на докладване и отговорностите и въвеждане на алтернативни процеси за получаване на увереност за областите на допълнителни отговорности.

1120 - Индивидуална обективност

Вътрешните одитори задължително трябва да имат непредубедено и безпристрастно отношение и да избягват всякакъв конфликт на интереси.

Тълкувание:

Конфликт на интереси е ситуация, при която вътрешен одитор, който се ползва с доверие, има противопоставящи се професионални или лични интереси. Такива противопоставящи се интереси могат да затруднят безпристрастното изпълнение на неговите задължения. Конфликт на интереси съществува дори ако това не доведе до неетично или неправомерно действие. Конфликтът на интереси може да създаде привидна неправомерност, което може да подкопае доверието спрямо вътрешния одитор, дейността по вътрешен одит и професията като цяло. Конфликтът на интереси може да накърни способността на дадено лице да изпълнява обективно своите задължения.

1130 - Накърняване на независимостта или обективността

Ако независимостта или обективността са реално накърнени или има съмнения за това, обстоятелствата, свързани с накърняването, задължително трябва да бъдат доведени до знанието на съответните лица. Начинът на оповестяването ще зависи от естеството на накърняването.

Тълкувание:

Накърняването на организационната независимост и индивидуалната обективност могат да включват, но не се ограничават до, личен конфликт на интереси, ограничения на обхвата, достъпа до документация, служители и активи и недостатъчно ресурси, в т. ч. финансиране.

Определянето на подходящите лица, пред които трябва да се представи подробна информация за накърняването на независимостта или обективността, зависи от отговорностите и правомощията на вътрешния одит и ръководителя на вътрешния одит и очакванията на висшето ръководство и Съвета, описани в Статута на вътрешния одит, както и от естеството на накърняването.

1130.A1 - Вътрешните одитори задължително трябва да се въздържат от оценяването на конкретни дейности, за които преди това са носели отговорност. Обективността се счита за накърнена, когато вътрешният одитор извършва услуги за даване на увереност относно дейност, за която е бил отговорен през предходната година.

1130.A2 - Ангажименти за даване на увереност относно дейности, които са отговорност на ръководителя на вътрешния одит, задължително трябва да се извършват под надзора на лице извън звеното за вътрешен одит.

1130.A3 – Вътрешният одит може да предоставя услуги за даване на увереност, относно области, за които преди това е извършвал консултантски услуги, ако естеството на консултирането не е накърнило обективността и ако при разпределянето на ресурсите за ангажимента се отчита индивидуалната обективност.

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

1130.C1 - Вътрешните одитори могат да предоставят консултантски услуги, свързани с дейности, за които преди това са носели отговорност.

1130.C2 - Ако съществува вероятност да бъдат накърнени независимостта или обективността на вътрешните одитори във връзка с извършването на предложени консултантски услуги, клиентът задължително трябва да бъде уведомен за това, преди да бъде приет консултантският ангажимент.

1200 - Компетентност и професионална грижа

Ангажиментите задължително трябва да се изпълняват компетентно и с професионална грижа.

1210 - Компетентност

Вътрешните одитори задължително трябва да притежават необходимите знания, умения и други способности за изпълнение на индивидуалните им отговорности. Вътрешният одит като цяло задължително трябва да притежава или да осигури необходимите знания, умения и други способности за изпълнение на своите отговорности.

Тълкувание:

Компетентността е събирателно понятие, отнасящо се до знания, умения и други способности, необходими на вътрешните одитори, за да изпълняват ефективно професионалните си отговорности. Тя включва познаване на текущата дейност, тенденциите и нововъведенията, което позволява предоставянето на подходящи препоръки и съвети. Вътрешните одитори се насърчават да демонстрират своята компетентност, чрез придобиването на подходящи професионални сертификати и квалификации, като Сертифициран вътрешен одитор (CIA) и други сертификати, предлагани от Института на вътрешните одитори и други подходящи професионални организации.

1210.A1 - Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да потърси компетентен съвет и помощ, в случай че вътрешните одитори не притежават знанията, уменията и другите способности, необходими за изпълнение на целия ангажимент или на част от него.

1210.A2 - Вътрешните одитори задължително трябва да притежават достатъчно знания, за да могат да оценят риска от измама и начина, по който той се управлява от организацията, но от тях не се очаква да притежават експертните познания на лица, чиито основно задължение е разкриването и разследването на измами.

1210.A3 - Вътрешните одитори задължително трябва да притежават достатъчно познания за ключовите рискове и контроли в областта на информационните технологии, както и за достъпни технологично-базирани одитни техники за осъществяване на възложената им работа. Въпреки това, не се очаква всички вътрешни одитори да притежават компетентността на вътрешен одитор, чието основно задължение е извършването на одит на информационни технологии.

1210.C1 - Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да откаже ангажимент за консултантски услуги или да получи компетентен съвет и помощ, в случай че вътрешните одитори не притежават знанията, уменията и другите способности, необходими за изпълнение на целия ангажимент или на част от него.

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

1220 - Професионална грижа

Вътрешните одитори задължително трябва да полагат грижи и умения, които се очакват от един разумно предпазлив и компетентен вътрешен одитор. Професионална грижа не означава непогрешимост.

1220.A1 - Вътрешните одитори задължително трябва да полагат професионална грижа, като вземат под внимание:

- обема на работата, необходим за постигане на целите на ангажимента;
- относителната сложност, същественост или значимост на въпросите - обект на услугите за даване на увереност;
- адекватността и ефективността на процесите на управление, управление на риска и контрол;
- вероятността от съществени грешки, измами или несъответствия; и
- разходите по добиване на увереността, съотнесени към потенциалните ползи.

1220.A2 - Професионалната грижа предполага вътрешните одитори задължително да обмислят възможността за използване на технологично-базирани одитни техники и други техники за анализ на данни.

1220.A3 - Вътрешните одитори задължително трябва да внимават за съществените рискове, които могат да повлияят на целите, дейностите или ресурсите. Въпреки това, процедурите за даване на увереност сами по себе си не гарантират идентифицирането на всички съществени рискове, дори когато са изпълнени с професионална грижа.

1220.C1 - Вътрешните одитори задължително трябва да проявяват професионална грижа при изпълнението на консултантски ангажимент, като вземат под внимание:

- потребностите и очакванията на клиентите, включително естеството, времетраенето и представянето на резултатите от ангажимента;
- относителната сложност и обем на работата, необходима за постигане на целите на ангажимента; и
- разходите по консултантския ангажимент съотнесени към потенциалните ползи.

1230 - Непрекъснато професионално развитие

Вътрешните одитори задължително трябва да усъвършенстват знанията, уменията и другите си способности чрез непрекъснато професионално развитие.

1300 - Програма за осигуряване на качеството и за усъвършенстване

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да разработи и прилага програма за осигуряване на качеството и за усъвършенстване, която покрива всички аспекти на вътрешния одит.

Тълкувание:

Програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване позволява извършването на оценка на съответствието на дейността по вътрешен одит със Стандартите и оценка на спазването на Етичния кодекс от вътрешните одитори. Програмата оценява също ефикасността и ефективността на дейността по вътрешен одит и идентифицира възможности за подобрения. Ръководителят на

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

вътрешния одит трябва да насърчава надзора от страна на Съвета върху програмата за осигуряване на качество и за усъвършенстване.

1310 – Изисквания към програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване

Програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване задължително трябва да включва както вътрешни, така и външни оценки.

1311 - Вътрешни оценки

Вътрешните оценки задължително трябва да включват:

- текущ мониторинг на работата на звеното за вътрешен одит.
- периодични самооценки или оценки от други лица в организацията, които познават достатъчно практиката по вътрешен одит.

Тълкувание:

Текущият мониторинг е интегрирана част от осъществяването на ежедневен надзор, преглед и измерване на дейността по вътрешен одит. Текущият мониторинг е вграден в рутинните политики и практики за управление на дейността по вътрешен одит и използва необходимите процеси, инструменти и информация за оценка на спазването на Етичния кодекс и Стандартите.

Периодичните оценки се фокусират върху спазването на Етичния кодекс и Стандартите.

Достатъчното познаване на практиката по вътрешен одит изисква най-малко разбиране на всички елементи на Международните професионални практики по вътрешен одит.

1312 - Външни оценки

Външните оценки задължително се извършват поне веднъж на пет години от квалифициран, независим оценител или екип от оценители, външни за организацията. Ръководителят на вътрешния одит е длъжен да обсъди със Съвета:

- формата и честотата на външните оценки; и
- квалификацията и независимостта на оценителя или екипа от оценители, включително всеки възможен конфликт на интереси.

Тълкувание:

Външните оценки могат да бъдат извършени чрез пълна външна оценка или самооценка с независимо потвърждение. Външният оценител задължително трябва да направи заключение за спазването на Етичния кодекс и Стандартите; външната оценка може, също така да включва коментари относно оперативните дейности или стратегията.

Квалифицираният оценител или екип от оценители демонстрира компетентност в две области: професионалната практика по вътрешен одит и процеса по извършване на външна оценка. Компетентността може да бъде демонстрирана чрез съчетание от опит и теоретични познания. Опитът, придобит в организации с подобна големина, сложност, сектор или отрасъл, и техническите умения се считат за предимство. Когато оценката се извършва от екип от оценители, не е необходимо всички членове на екипа да притежават всички компетентности: трябва да се има предвид квалификацията на екипа като цяло. Ръководителят на вътрешния одит прилага професионална преценка когато определя дали оценителят или екипът от оценители демонстрира достатъчно ниво на компетентност.

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

Независим оценител или екип от оценители са лица, които нямат нито реален нито предполагаем конфликт на интереси, не са част и не се намират под контрола на организацията, в рамките на която е вътрешният одит. Ръководителят на вътрешния одит трябва да насърчава надзора от страна на Съвета при извършването на външна оценка, за да ограничи възможността за предполагаем или потенциален конфликт на интереси.

1320 - Докладване по програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да доведе до знанието на висшето ръководство и Съвета резултатите от програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване. Докладването трябва да включва:

- обхвата и честотата на вътрешните и външните оценки.
- квалификацията и независимостта на оценителя или екипа от оценители, както и потенциални конфликти на интереси.
- заключенията на оценителите.
- плановете за коригиращи действия.

Тълкувание:

Формата, съдържанието и честотата на представянето на резултатите от програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване се определя чрез обсъждания с висшето ръководство и Съвета и отразява отговорностите на вътрешния одит и на ръководителя на вътрешния одит, съдържащи се в Статута на вътрешния одит. За да се демонстрира съответствието с Етичния кодекс и Стандартите, резултатите от външните и периодичните вътрешни оценки се представят при завършването на тези оценки, а резултатите от текущия мониторинг - поне веднъж годишно. Резултатите съдържат оценка от оценителя или екипа от оценители за степента на съответствие.

1321 – Употреба на израза „Съответства на Международните стандарти за професионалната практика по вътрешен одит“

Посочването, че дейността по вътрешен одит съответства на *Международните стандарти за професионалната практика по вътрешен одит* е уместно само, ако бъде подкрепено от резултатите от програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване.

Тълкувание:

Дейността по вътрешен одит е в съответствие с Етичния кодекс и със Стандартите, когато постига резултатите, описани в тях. Резултатите от програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване се отнасят както до вътрешните, така и до външните оценки. Всички звена за вътрешен одит разполагат с резултатите от вътрешните оценки, а тези, които съществуват над пет години, разполагат също и с резултатите от извършените външни оценки.

1322 - Обявяване на несъответствие

Когато несъответствието с Етичния кодекс или *Стандартите* оказва влияние върху цялостния обхват или работата на вътрешния одит, това несъответствие и неговото влияние задължително трябва да се доведат до знанието на висшето ръководство и Съвета от ръководителя на вътрешния одит.

Стандарти за изпълнение на работата

2000 - Управление на вътрешния одит

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да управлява ефективно вътрешния одит така, че той да допринесе за добавянето на стойност за организацията.

Тълкувание:

Вътрешният одит е ефективно управляван когато:

- постига целите и отговорностите, определени в Статута на вътрешния одит;
- спазва Стандартите;
- вътрешните одитори спазват Етичния кодекс и Стандартите.
- отчита тенденциите и нововъведенията, които влияят на организацията.

Вътрешният одит добавя стойност за организацията и за заинтересованите страни, когато се преценяват стратегиите, целите и рисковете; налице е стремеж към предлагане на подобрения в процесите по управление, контрол и управление на риска; и предоставя обективно съответната увереност.

2010 - Планиране

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да изготвя план въз основа на оценка на риска, в които да определя приоритетите на вътрешния одит в съответствие с целите на организацията.

Тълкувание:

При разработването на рисков базирани план, ръководителят на вътрешния одит се консултира с висшето ръководство и Съвета и се запознава със стратегиите на организацията, основните бизнес цели и рискове и процесите по управление на риска. Ръководителят на вътрешния одит трябва да преразгледа и коригира плана, когато е необходимо, в отговор на промените в дейността, рисковете, процесите, програмите, системите и контролите на организацията.

2010.A1 - Планирането на ангажиментите на вътрешния одит задължително трябва да се базира на документирана оценка на риска, която се прави поне веднъж годишно. В този процес задължително трябва да се вземе под внимание мнението, предоставено от висшето ръководство и Съвета.

2010.A2 - Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да установи и прецени очакванията на висшето ръководство, Съвета и другите заинтересовани страни относно мненията на вътрешния одит и други заключения.

2010.C1 - Ръководителят на вътрешния одит трябва да обмисли дали да приеме ангажимент за консултиране, като прецени доколко изпълнението му ще доведе до по-добро управление на рисковете, добавяне на стойност и подобряване на дейностите в организацията. Поетите ангажименти трябва задължително да бъдат включени в плана.

2020 - Представяне и одобрение

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да представи плана за вътрешен одит и оценката за необходимите ресурси на висшето ръководство и Съвета за преглед и одобрение, включително и междувременно възникналите съществени промени. Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да оповести и какъв ефект биха

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

имали ресурсните ограничения.

2030 - Управление на ресурсите

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да осигури на дейността по вътрешен одит достатъчно и подходящи ресурси, както и ефективното им разпределение за изпълнението на одобрения план.

Тълкувание:

Под подходящи ресурси следва да се има предвид съчетанието от знания, умения и други способности, необходими за изпълнението на плана. Достатъчността се отнася до количеството на ресурсите, необходими за изпълнение на плана. Ресурсите са ефективно разпределени когато се използват по начин, оптимизиращ изпълнението на одобрения план.

2040 - Политики и процедури

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да установи политики и процедури за работа на вътрешния одит.

Тълкувание:

Формата и съдържанието на политиките и процедурите зависят от размера и структурата на вътрешния одит и сложността на неговата работа.

2050 - Координация и ползване на работата

Ръководителят на вътрешния одит трябва да обменя информация, да координира дейността си и да преценява дали да използва работа на други вътрешни и външни доставчици на одиторски и консултантски услуги, за да осигури оптимален обхват и минимално дублиране на усилия.

Тълкувание:

При координиране на дейностите, ръководителят на вътрешния одит може да използва работата на други доставчици на услуги за даване на увереност. За тази цел трябва да се въведат последователни базисни правила, чрез които, Ръководителят на вътрешния одит да преценява компетентността, обективността и професионалната грижа на доставчиците на услуги за даване на увереност и консултиране. Ръководителят на вътрешния одит трябва да има ясно разбиране за обхвата, целите и резултатите от работата на другите доставчици на услуги за даване на увереност. Когато се използва работата на други лица, ръководителят на вътрешния одит продължава да бъде отговорен за осигуряване на адекватна подкрепа за заключенията и мненията на вътрешния одит.

2060 - Докладване пред висшето ръководство и Съвета

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да докладва периодично пред висшето ръководство и Съвета по отношение на целите, правомощията, отговорностите на вътрешния одит и изпълнението на одитния план и относно спазването на Етичния кодекс и Стандартите. Докладването задължително трябва да включва съществените рискове, както и въпроси относно контрола, рисковете от измами, управлението и други, които изискват внимание от страна на висшето ръководство и/или Съвета.

Тълкувание:

Честотата и съдържанието на докладването се определят съвместно от ръководителя на вътрешния одит, висшето ръководство и Съвета. Честотата и съдържанието на докладването зависят от важността на информацията, която следва да се представи и спешността на съответните действия, които следва да се предприемат от висшето ръководство и/или Съвета.

Докладите на ръководителя на вътрешния одит към висшето ръководство и Съвета

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

задължително трябва да съдържат информация относно:

- статута на вътрешния одит.
- независимостта на дейността по вътрешен одит.
- одитния план и неговото изпълнение.
- необходимите ресурси.
- резултатите от одитната дейност.
- спазването на Етичния кодекс и Стандартите, и плановете за действие в случай на съществени пропуски в съответствието с тях.
- реакцията на ръководството спрямо риск, който по преценка на ръководителя на вътрешния одит, може да бъде неприемлив за организацията.

Освен посочените по-горе, Стандартите съдържат и други изисквания към докладите на ръководителя на вътрешния одит.

2070 - Външен доставчик на услуги и отговорност за вътрешния одит в организацията

Когато външен доставчик на услуги изпълнява функцията вътрешен одит, той задължително трябва да уведоми организацията, че отговорността за поддържане на ефективен вътрешен одит се носи от нея.

Тълкувание:

Тази отговорност се демонстрира чрез програмата за осигуряване на качество и за усъвършенстване, която оценява спазването на Етичния кодекс и Стандартите.

2100 - Естество на работата

Вътрешният одит задължително трябва да оценява и допринася за подобряване на процесите по управление, управление на риска и контрол на организацията, като прилага систематичен, дисциплиниран подход. Доверието към вътрешния одит и добавената от него стойност се повишават, когато одиторите са проактивни и техните анализи предлагат нови гледни точки и отчитат бъдещите перспективи.

2110 - Управление

Вътрешният одит задължително трябва да оценява и да дава подходящи препоръки, за да подобри процесите на управление на организацията, насочени към:

- вземане на стратегически и оперативни решения.
- надзор върху контрола и управлението на риска.
- насърчаване на етични отношения и ценности в рамките на организацията;
- осигуряване на ефективно управление на организацията и поемане на отговорност;
- комуникиране към съответните звена в организацията по отношение на рисковете и контрола; и
- координиране на дейностите и обмен на информация между Съвета, външните и вътрешните одитори, други доставчици на услуги за даване на увереност и ръководството.

2110.A1 - Вътрешният одит задължително трябва да оцени създаването, изпълнението и ефективността на задачите, програмите и дейностите, свързани с етиката в организацията.

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

2110.A2 - Вътрешният одит задължително трябва да оцени дали управлението на информационните технологии в организацията подпомага стратегиите и целите на организацията.

2120 - Управление на риска

Вътрешният одит задължително трябва да оценява ефективността и да допринася за подобряването на процесите на управление на риска.

Тълкувание:

Вътрешният одитор определя процесите на управление на риска като ефективни в резултат на преценка на това дали:

- *целите на организацията подкрепят и съответстват на нейната мисия;*
- *съществените рискове са идентифицирани и оценени;*
- *са избрани подходящи реакции на рисковете, съответстващи на апетита към риска на организацията; и*
- *се събира и комуникира своевременно релевантна информация за рисковете, което позволява на служителите, ръководството и Съвета да изпълняват своите отговорности.*

Вътрешният одит може да събира информация в подкрепа на тази преценка по време на различни ангажименти. Резултатите от тези ангажименти, разглеждани като цяло, създават разбиране за процесите по управление на риска в организацията и тяхната ефективност.

Мониторинг на процесите по управление на риска се осъществява чрез текущи управленски дейности, отделни оценки или и двете.

2120.A1 - Вътрешният одит задължително трябва да оценява рисковете, свързани с управлението, оперативната дейност и информационните системи на организацията, които могат да възникнат по отношение на:

- постигане на стратегическите цели на организацията;
- надеждността и целостта (integrity) на финансовата и оперативна информация;
- ефективността и ефикасността на оперативните дейности и програми;
- опазването на активите; и
- съответствието със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

2120.A2 - Вътрешният одит задължително трябва да оценява възможността за наличие на измами и това как организацията управлява риска от измами.

2120.C1 - При изпълнение на консултантски ангажименти, вътрешните одитори задължително трябва да обърнат внимание на рисковете, свързани с целите на ангажимента, и да имат предвид съществуването на други значими рискове.

2120.C2 - Вътрешните одитори задължително трябва да използват информацията за рисковете, придобита при извършване на консултантски ангажименти, при оценяването на процесите по управление на риска в организацията.

2120.C3 - Когато подпомагат ръководството при изграждането или подобряването на процесите по управление на риска, вътрешните одитори задължително трябва да не поемат управленска отговорност за практическото управление на рисковете.

2130 - Контрол

Вътрешният одит задължително трябва да подпомага организацията при поддържането на ефективни контроли, като оценява тяхната ефективност и ефикасност и насърчава непрекъснатото им усъвършенстване.

2130.A1 - Вътрешният одит задължително трябва да оценява адекватността и ефективността на контролите, изградени като реакция на рисковете в рамките на управлението на организацията, оперативната дейност и информационните системи, по отношение на:

- постигане на стратегическите цели на организацията;
- надеждност и цялост (integrity) на финансовата и оперативната информация;
- ефективност и ефикасност на оперативните дейности и програми;
- опазване на активите; и
- съответствие със закони, подзаконови и вътрешни актове, политики, процедури и договори.

2130.C1 - Вътрешните одитори задължително трябва да използват информацията за контролите, придобита при извършване на консултантски ангажименти при оценяване на контролните процеси в организацията.

2200 – Планиране на ангажмента

Вътрешните одитори задължително трябва да разработят и документират план за всеки ангажимент, който да включва целите, обхвата, времетраенето и разпределението на ресурсите за изпълнение на ангажмента. Този план задължително трябва да отчита организационните стратегии, цели и рискове, свързани с ангажмента.

2201 - Съображения при планирането

При планиране на работата по ангажмента вътрешните одитори задължително трябва да имат предвид:

- стратегиите и целите на дейността, която се проверява, както и механизмите, чрез които се контролира тяхното постигане.
- съществените рискове, на които са изложени целите, ресурсите и операциите на дейността, както и механизмите, чрез които потенциалното влияние на риска се поддържа в допустими граници.
- адекватността и ефективността на процесите на управление, управление на риска и контрол спрямо приложима концептуална рамка или модел.
- възможностите за извършване на значителни подобрения на процесите на управление, управление на риска и контрол.

2201.A1 - При планиране на ангажимент за извършване на вътрешен одит за лица извън организацията, вътрешните одитори задължително трябва да постигнат писмено съгласие с тях по отношение на целите, обхвата, съответните отговорности и други очаквания, включително по отношение на ограниченията върху разпространяването на резултатите от ангажмента и достъпа до документацията, свързана с него.

2201.C1 - При консултантски ангажимент вътрешните одитори задължително трябва да постигнат съгласие с клиента по отношение на целите, обхвата, съответните

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

отговорности и другите очаквания на клиента. При значими ангажименти това съгласие задължително трябва да бъде документирано.

2210 - Цели на ангажимента

Всеки ангажимент задължително трябва да има конкретно определени цели.

2210.A1 - Вътрешните одитори задължително трябва да направят предварителна оценка на рисковете, свързани с проверяваната дейност. Целите на ангажимента задължително трябва да отразяват резултатите от тази оценка.

2210.A2 - В процеса на определяне на целите на ангажимента вътрешните одитори задължително трябва да имат предвид вероятността за наличието на съществени грешки, измами и несъответствия.

2210.A3 - Необходими са адекватни критерии за оценка на управлението, управлението на риска и контролите. Вътрешните одитори задължително трябва да установят степента, до която ръководството и/или Съвета са въвели адекватни критерии за определяне постигането на поставените цели и задачи. Ако тези критерии са адекватни, вътрешните одитори задължително трябва да ги използват в процеса на оценяване. Ако критериите не са адекватни, вътрешните одитори задължително трябва да определят подходящия критерии за оценка чрез обсъждане с ръководството и/или Съвета.

Тълкувание:

Критериите могат да бъдат:

- *вътрешни (например, политики и процедури на организацията).*
- *външни (например, законодателство и регламенти, наложени от регулаторни органи).*
- *водещи практики (например, отраслови и професионални указания).*

2210.C1 - Целите на консултантските ангажименти задължително трябва да отчитат процесите по управление, управление на риска и контрол, доколкото за това е постигнато съгласие с клиента.

2210.C2 - Целите на консултантските ангажименти задължително трябва да бъдат в съответствие с ценностите, стратегиите и целите на организацията.

2220 - Обхват на ангажимента

Установеният обхват задължително трябва да бъде достатъчен за постигането на целите на ангажимента.

2220.A1 - Обхватът на ангажимента задължително трябва да отчита съответните системи, документация, персонал и имущество, включително и това, което се намира под контрола на трети лица.

2220.A2 - Ако при изпълнение на ангажимент за даване на увереност възникнат значителни възможности за консултиране, с клиента трябва да бъде постигнато отделно писмено съгласие относно целите, обхвата, отговорностите и другите очаквания. Резултатите от ангажимента за консултиране трябва да бъдат

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

представени в съответствие със стандартите за извършване на консултантска дейност.

2220.C1 – При изпълнение на консултантски ангажимент вътрешните одитори задължително трябва да осигурят достатъчен обхват на ангажимента, за да бъдат постигнати договорените цели. Ако по време на ангажимента у вътрешните одитори възникнат резерви по отношение на обхвата, тези резерви задължително трябва да се обсъдят с клиента, за да се реши дали изпълнението на ангажимента да продължи.

2220.C2 – При изпълнение на консултантски ангажимент вътрешните одитори задължително трябва да обърнат внимание на контролите, както е предвидено в целите на ангажимента, и на съществени въпроси, свързани с контрола.

2230 - Разпределение на ресурсите за изпълнение на ангажимента

Вътрешните одитори задължително трябва да разпределят подходящи и достатъчни ресурси за постигане на целите на ангажимента след оценяване на естеството и сложността на всеки ангажимент, срока за изпълнението му и наличните ресурси.

Тълкувание:

Под „подходящи“ се има предвид съчетанието от познания, умения и други компетентности, необходими за извършване на ангажимента. Под „достатъчни“ се има предвид количеството на ресурсите, необходими за изпълнение на ангажимента с професионална грижа.

2240 - Работна програма на ангажимента

Вътрешните одитори задължително трябва да изготвят и документират работни програми за постигане на целите на ангажимента.

2240.A1 - Работните програми задължително трябва да включват процедури за идентифициране, анализ, оценка и документиране на информацията по време на ангажимента. Работната програма задължително трябва да бъде одобрена, преди да започне нейното изпълнение, като одобрение се изисква и за всяка следваща промяна в нея.

2240.C1 - Работните програми по консултантски ангажименти могат да бъдат с различна форма и съдържание в зависимост от естеството на ангажимента.

2300 - Изпълнение на ангажимента

Вътрешните одитори задължително трябва да идентифицират, анализират, оценяват и документират достатъчно информация, за да постигнат целите на ангажимента.

2310 - Идентифициране на информацията

Вътрешните одитори задължително трябва да идентифицират достатъчна, надеждна, уместна и полезна информация, за да постигнат целите на ангажимента.

Тълкувание:

Под достатъчна информация се разбира фактическа, адекватна и убедителна информация, при която едно информирано лице, разсъждаващо логично би достигнало до същите заключения, до които е достигнал одиторът. Надеждна информация е тази, която е максимално постижима чрез използването на подходящи техники по ангажимента. Уместната информация подкрепя наблюденията и препоръките по ангажимента и съответства на целите на ангажимента. Полезната информация

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

помага на организацията да постигне целите си.

2320 - Анализ и оценка

Вътрешните одитори задължително трябва да основават изводите и резултатите от ангажимента на извършени подходящи анализи и оценки.

2330 - Документиране на информацията

Вътрешните одитори задължително трябва да документират достатъчна, надеждна, уместна и полезна информация, за да подкрепят резултатите от ангажимента и съответните заключения.

2330.A1 - Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да упражнява контрол върху достъпа до документацията по ангажимента. Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да получи одобрението на висшето ръководство и/или на юридически съветник, преди да разкрие такава документация пред външни лица.

2330.A2 - Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да разработи изисквания за съхраняване на документацията по ангажиментите, независимо от средствата, чрез които всеки от документите се съхранява. Тези изисквания задължително трябва да са в съответствие с вътрешните правила на организацията, както и с всички приложими нормативни или други изисквания.

2330.C1 - Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да разработи политики за запазването и съхраняването на документацията по консултантски ангажименти, както и реда за нейното предоставяне на вътрешни и външни лица. Тези политики трябва да са в съответствие с вътрешните правила на организацията, както и с всички приложими нормативни или други изисквания.

2340 - Надзор върху работата по ангажимента

Върху изпълнението на ангажиментите задължително се осъществява надзор по подходящ начин с оглед да се осигури постигане на целите, качество на работата и развитие на персонала.

Тълкувание:

Степента на необходимия надзор ще зависи от професионализма и опита на вътрешните одитори и от сложността на ангажимента. Ръководителят на вътрешния одит носи цялостната отговорност за извършването на надзор над ангажимента, независимо от това дали той се извършва от или за вътрешния одит, но той може да възложи на служители от звеното за вътрешен одит, които имат подходящ опит, да извършат прегледа. За извършения надзор следва да се документира и съхранява подходяща следа.

2400 - Представяне на резултатите

Вътрешните одитори задължително трябва да представят резултатите от изпълнението на ангажиментите.

2410 - Критерии за представяне на резултатите

При представянето задължително трябва да се посочат целите и обхвата на ангажимента, както и неговите резултати.

2410.A1 - Окончателният доклад за резултатите от ангажимента задължително трябва да съдържа съответните заключения, както и приложими препоръки и/или планове за действие. Когато е уместно трябва да бъде предоставено одиторско мнение.

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

Мнението трябва да отчита очакванията на висшето ръководство, Съвета и други заинтересовани страни и задължително трябва да бъде подкрепено с достатъчна, надеждна, уместна и полезна информация.

Тълкувание:

Мненията на ниво одитен ангажимент могат да бъдат под формата на оценки, заключения и други описания на резултатите. Съответният ангажимент може да бъде относно контролите, свързани с даден процес, риск или бизнес единица. Формулирането на такива мнения изисква преценка на резултатите от ангажимента и тяхната значимост.

2410.A2 - Вътрешните одитори се насърчават да отбелязват доброто представяне на организацията при представянето на резултатите от ангажимента.

2410.A3 - При предоставянето на резултатите от ангажимента на лица извън организацията задължително трябва да се посочат и ограниченията за разпространяването и използването им.

2410.C1 - Отчитането на напредъка и резултатите от консултантските ангажименти може да бъде различно по форма и съдържание в зависимост от естеството на ангажимента и потребностите на клиента.

2420 - Качество на докладите

Докладите задължително трябва да бъдат прецизни, обективни, ясни, стегнати, конструктивни, пълни и навременни.

Тълкувание:

Докладите са прецизни, когато не съдържат грешки, не са изопачени и отразяват вярно съществените факти и обстоятелства. Докладите са обективни, когато са честни, безпристрастни и непредубедени и са резултат от справедлива и балансирана оценка на всички релевантни факти и обстоятелства. Докладите са ясни, когато са лесно разбираеми и логични, избягват използването на излишен технически език и предоставят цялата значима и релевантна информация. Докладите са стегнати, когато са конкретни и избягват ненужни обяснения, излишни подробности, повторения и многословие. Докладите са конструктивни, когато подпомагат клиента и организацията и водят до подобряване на дейността, в случай че това е необходимо. Докладите са пълни, когато в тях не е пропуснато нищо съществено, което да е от значение за целевата аудитория, и когато включват цялата значима и релевантна информация и констатации в подкрепа на направените препоръки и изводи. Докладите са навременни, когато са представени в подходящия момент, в зависимост от значимостта на разглежданите въпроси и позволяват на ръководството да предприеме подходящи коригиращи действия.

2421 - Грешки и пропуски

Ако окончателният доклад съдържа съществена грешка или пропуск, ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да предостави коригираната информация на всички лица, които са получили първоначалния доклад.

2430 - Употреба на израза „Извършен в съответствие с Международните стандарти за професионалната практика по вътрешен одит“

Посочването, че ангажиментите са „извършени в съответствие с Международните стандарти за професионалната практика по вътрешен одит“ е уместно само, ако резултатите от програмата за осигуряване на качеството и за усъвършенстване го подкрепят.

2431 - Обявяване на несъответствие със Стандартите

Когато несъответствие с Етичния кодекс или *Стандартите* окаже влияние върху изпълнението на определен ангажимент, при представянето на резултатите от него задължително трябва да се посочат:

- Принципът/принципите или правилото/правилата за поведение на Етичния кодекс или *Стандартът (Стандартите)*, с които не е постигнато пълно съответствие.
- причината (причините) за това несъответствие.
- влиянието на несъответствието върху изпълнявания ангажимент и представените резултати от ангажимента.

2440 - Получатели на резултатите от ангажимента

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да доведе до знанието на подходящите лица резултатите от ангажиментите.

Тълкувание:

Ръководителят на вътрешния одит е отговорен за прегледа и одобряването на доклада от ангажимента преди окончателното му представяне и взема решение на кого и как да го предостави. Когато ръководителят на вътрешния одит делегира това задължение, той или тя запазва цялостната отговорност.

2440.A1 - Ръководителят на вътрешния одит е отговорен за това крайните резултати да стигнат до знанието на тези лица, които могат да им осигурят необходимото внимание.

2440.A2 - Ако няма други правни изисквания, предвидени в закон или друг акт, преди представяне на резултатите на лица извън организацията ръководителят на вътрешния одит задължително трябва:

- да оцени потенциалния риск за организацията;
- да се консултира с висшето ръководство и/или юридически съветник в случай, че е уместно; и
- да контролира разпространението на резултатите, като ограничи тяхното използване.

2440.C1 - Ръководителят на вътрешния одит носи отговорността за предоставянето на клиентите на крайните резултати от ангажимента по консултиране.

2440.C2 - При изпълнение на консултантски ангажименти могат да бъдат констатирани проблеми, свързани с управлението на риска, контрола и управлението в организацията. Когато тези въпроси са значими за организацията, те задължително трябва да бъдат доведени до знанието на висшето ръководство и Съвета.

2450 - Цялостни мнения

Когато се предоставя цялостно мнение, задължително трябва да се имат предвид стратегиите, целите и рисковете на организацията, както и очакванията на висшето ръководство, Съвета и други заинтересовани страни. Цялостното мнение задължително трябва да бъде подкрепено с достатъчна, надеждна, уместна и полезна информация.

Тълкувание:

Представянето на цялостно мнение включва:

- обхвата, включително времевия период, за който се отнася мнението.

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

- ограничения на обхвата.
- всички проекти и други лица, предоставящи услуги за даване на увереност, които са взети предвид.
- обобщение на информацията в подкрепа на мнението.
- концептуалната рамка в областта на риска и контрола или други критерии, използвани като основа на цялостното мнение.
- цялостното мнение, преценка или заключение.

Причините за незадоволително цялостно мнение задължително трябва да бъдат оповестени.

2500 - Мониторинг на напредъка

Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да изгради и поддържа система за мониторинг на статуса на резултатите, представени на ръководството.

2500.A1 - Ръководителят на вътрешния одит задължително трябва да въведе процес за проследяване на резултатите и да се увери, че управленските действия са били ефективно осъществени или че висшето ръководство е поело риска от непредприемане на действия.

2500.C1 - Вътрешният одит задължително трябва да наблюдава статуса на резултатите от консултантски ангажименти до степента, договорена с клиента.

2600 - Комуникация, свързана с приемането на рискове

Ако ръководителят на вътрешния одит стигне до заключение, че ръководството е приело ниво на риск, което може да е неприемливо за организацията, той задължително трябва да обсъди въпроса с висшето ръководство. Ако ръководителят на вътрешния одит установи, че въпросът не е бил разрешен, задължително трябва да го отнесе на вниманието на Съвета.

Тълкувание:

Идентифицирането на риск, приет от ръководството, може да бъде резултат от ангажимент за даване на увереност или консултиране, мониторинг на напредъка по действията, предприети от ръководството в резултат на предишни одитни ангажименти, или от други дейности. Вземането на решения за предприемането на мерки по ограничаване на даден риск не е отговорност на ръководителя на вътрешния одит.

Речник на термините

Адекватен контрол

Налице е, когато ръководството планира и организира процесите по начин, който дава разумно ниво на увереност, че рисковете за организацията се управляват ефективно, както и че целите и задачите на организацията ще бъдат постигнати ефикасно и икономично.

Ангажимент

Конкретна одиторска поръчка, задача или преглед, включваща например извършване на вътрешен одит, самооценка на контрола, проверка за измами, или консултиране. Един ангажимент може да включва различни задачи и дейности, насочени към постигането на специфична група от свързани цели.

Апетит към риска

Нивото на риск, което организацията е склонна на поеме.

Дейност по вътрешен одит

Отдел, звено, консултантски екип или други специалисти, които предоставят независими и обективни услуги за даване на увереност на ръководството и консултантски услуги, предназначени да добавят стойност и да подобряват оперативната дейност на организацията. Вътрешният одит помага на организацията да постигне своите цели чрез използването на систематичен и дисциплиниран подход за оценяване и подобряване на ефективността на процесите на управление, контрол и управление на риска.

Добавяне на стойност (Add Value)

Вътрешният одит добавя стойност за организацията (и за заинтересованите страни), когато предоставя обективна и уместна увереност и допринася за ефективността и ефикасността на процесите по управление, контрол и управление на риска.

Доставчик на външни услуги

Лице или фирма, външни за организацията, които притежават специални знания, умения и опит в определена сфера.

Етичен кодекс

Етичният кодекс на Института на вътрешните одитори (The IIA) включва Принципи, приложими в професията и практиката по вътрешен одит, както и Правила за поведение, описващи какво поведение се очаква от вътрешните одитори. Етичният кодекс се прилага както за отделните вътрешни одитори, така и за организациите, които предоставят услуги по вътрешен одит. Целта на Етичния кодекс е да насърчи етичната култура в глобалната професия „вътрешен одит“.

Задължително (Must)

Стандартите използват думата „задължително“, за да изразят безусловно изискване.

Значимост

Относителната важност на даден въпрос в контекста, в който той се разглежда, включително отчитайки количествените и качествените фактори като важност, същност, последствия, релевантност и влияние. Професионалната преценка подпомага вътрешните одитори при оценката на съществеността на въпросите по отношение на съответните цели.

Измама

Всяко незаконно действие, характеризиращо се със заблуждаване, прикриване или злоупотреба с доверие. Тези действия не зависят от заплахата за упражняване на насилие или на груба сила. Измамите се извършват от отделни лица и организации с цел получаване на пари, собственост или услуги; за да се избегне плащане или загуба на

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

услуги; както и с цел осигуряване на лична или бизнес изгода.

Консултантски услуги

Услуги, свързани с предоставянето на съвети на клиенти, естеството и обхватът на които се договарят с клиента. Консултирането е предназначено да добавя стойност, да подобрява управлението на организацията, процесите на управление на риска и контрола, без вътрешният одитор да поема управленска отговорност за това. Примери за консултантски услуги са даването на мнение, съвет, улесняване на работата, обучение.

Контрол

Всяко действие на ръководството, Съвета или други лица, насочено към подобряване на управлението на риска и увеличаване на вероятността за реализиране на поставените цели и задачи. Ръководството планира, организира и направлява изпълнението на достатъчно действия за постигане на разумно ниво на увереност, че поставените цели и задачи ще бъдат постигнати.

Контроли в областта на информационните технологии

Контроли, които са в подкрепа на оперативния мениджмънт и управленския процес и осигуряват общи и технически контроли по отношение на ИТ инфраструктурите, включващи приложения, инфраструктура и хора.

Контролни процеси

Политиките, процедурите (както ръчни, така и автоматизирани) и дейностите, част от контролната рамка, които са създадени и функционират за да осигурят овладяване на рисковете до ниво, което организацията е склонна да приеме.

Контролна среда

Отношението и действията на Съвета и ръководството като израз на значението, което те отдават на контрола вътре в организацията. Контролната среда осигурява необходимите дисциплина и структура за постигането на основните цели на системата за вътрешен контрол. Контролната среда включва следните елементи:

- почтеност и етични ценности;
- управленска философия и стил на работа;
- организационна структура;
- възлагане на правомощия и отговорности;
- политики и практики по отношение на човешките ресурси;
- компетентност на персонала.

Конфликт на интереси

Всяко взаимоотношение или връзка, която не обслужва или изглежда, че не обслужва по най- добрия възможен начин интересите на организацията. Конфликтът на интереси влияе на способността на дадено лице да изпълнява обективно задълженията и отговорностите си.

Международни професионални практики по вътрешен одит

Концептуална рамка, която организира повелителните указания, публикувани от The IIA. Повелителните указания се състоят от две категории - (1) задължителни и (2) препоръчителни.

Накърняване

Като примери за накърняване на организационната независимост и индивидуалната обективност могат да се посочат личен конфликт на интереси, ограничения в обхвата, ограничаване на достъпа до документи, персонал, имущество, както и ресурсни ограничения (финансиране).

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

Независимост

Липсата на обстоятелства, които заплашват способността на вътрешния одит да изпълнява своите отговорности по непредубеден начин.

Обективност

Безпристрастно отношение, което позволява на вътрешните одитори да изпълняват ангажиментите си така, че да вярват в резултата от своята работа, както и в това, че не са направили компромиси с нейното качество. Обективността изисква вътрешните одитори да не подчиняват своята преценка по одиторски въпроси на чужда преценка.

Одитно мнение

Оценка, заключение и/или друго описание на резултатите от отделен ангажимент за вътрешен одит, отнасящи се до елементите в рамките на целите и обхвата на ангажимента.

Основни принципи на професионалната практика по вътрешен одит

Основните принципи на професионалната практика по вътрешен одит са фундамент на Международните професионални практики по вътрешен одит и подпомагат ефективността на вътрешния одит.

Програма за изпълнение на ангажимента

Документ, изброяващ процедурите, които трябва да се следват по време на ангажимента, за да се изпълни планът за ангажимента.

Риск

Възможността да настъпи събитие, което ще повлияе върху постигането на целите на организацията. Рискът се измерва с неговия ефект и с вероятността от настъпването му.

Ръководител на вътрешния одит

Ръководител на вътрешния одит е лице, заемащо длъжност високо в йерархията, така че ефективно да управлява дейността по вътрешен одит в съответствие със Статута на вътрешния одит и задължителните елементи от Международните професионални практики по вътрешен одит. Ръководителят на вътрешния одит или други лица, които му докладват, следва да притежават подходящи сертификати и квалификации. Точното название на позицията „ръководител на вътрешния одит“ и/или неговите отговорности се различават в отделните организации.

Стандарт

Професионално правило, прието от Съвета по Стандартите за вътрешен одит, което очертава изискванията за извършването на широк кръг от дейности по вътрешен одит, както и за оценяване на дейността по вътрешен одит.

Статут

Статутът на вътрешния одит е официален писмен документ, който определя неговите цел, правомощия и отговорности. Статутът на вътрешния одит посочва позицията на вътрешния одит в рамките на организацията; разрешава достъпа на вътрешните одитори до документацията, персонала и имуществото, необходими за изпълнението на ангажиментите; и дефинира обхвата на дейността на вътрешния одит.

Съвет

Управителен орган на най-високото ниво в организацията (например, управителен съвет, надзорен съвет или борд на директорите), който ръководи и/или надзирава дейностите на организацията и пред когото отговаря висшето ръководство. Въпреки че управленските структури се различават в отделните юрисдикции, обикновено членовете на Съвета не са част от мениджмънта. Ако такъв орган не съществува, понятието „Съвет“ в *Стандартите* може да се отнася за група или лице, натоварено с управлението на организацията. „Съвет“ в *Стандартите*, също така, може да се бъде комитет или друг

Международни стандарти за професионалната практика по вътрешен одит (Стандартите)

орган, на когото управителният орган е делегирал определени функции (например, Одитен комитет).

Съответствие

Придържане към политики, планове, процедури, закони, подзаконови актове, договори и други изисквания.

Технологично-базирани одитни техники

Автоматизирани одитни инструменти, като генерализиран одитен софтуер, генератори на тестови данни, компютъризирани одитни програми, специализирани одитни средства, и компютърно- подпомагани одитни техники (CAATs).

Трябва (Should)

Думата „трябва“ е използвана в *Стандартите*, в случаите когато се очаква спазването на изискванията, освен ако прилагането на професионална преценка и обстоятелствата оправдават отклонение.

Управление (Governance)

Комбинация от процеси и структури, въведени от Съвета, за да информира, ръководи, управлява и наблюдава дейностите на организацията спрямо постигането на нейните цели.

Управление на информационните технологии

Състои се от лидерство, организационни структури и процеси, които осигуряват, че информационните технологии подкрепят целите и стратегиите на организацията.

Управление на риска

Процес на идентифициране, оценяване, управляване и контролиране на потенциални събития или ситуации, предназначен да даде разумно ниво на увереност, че целите на организацията ще бъдат постигнати.

Услуги за даване на увереност

Обективен преглед на доказателствата с цел даване на независима оценка на процесите на управление, контрол и управление на риска в организацията. Примери за такива услуги включват финансов одит, оперативен одит, одит за съответствие, проверка на сигурността на системата и преглед на състоянието (due diligence).

Цели на ангажимента

Широко формулирани твърдения на вътрешните одитори, които дефинират очакваните резултати в края на ангажимента.

Цялостно мнение

Оценката, заключение и/или друго описание на резултатите, изразени от ръководителя на вътрешния одит, относно цялостното организационно управление, управлението на риска и/или контролни процеси на организацията. Цялостното мнение се основава на професионалната оценка на ръководителя на вътрешния одит, базирана на резултатите от няколко отделни ангажимента или други дейности за определен период от време.

***